

Uitwerking participatie omgevingsvisie Heerlen

Aanleiding

Op 19 oktober is door de gemeenteraad het plan van aanpak voor de omgevingsvisie unaniem vastgesteld. Daarin is ook een participatie- en communicatieplan op hoofdlijnen opgenomen. In de commissie ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving van 5 oktober is door portefeuillehouder Casper Gelderblom toegezegd dat dit plan verder wordt geconcretiseerd. Deze notitie is daarvan de uitwerking.

Gevraagd besluit

Met het vaststellen van deze notitie kan uitvoering worden gegeven aan het hieronder geschetste participatietraject voor de omgevingsvisie. De opbrengsten van het participatietraject zullen worden gebruikt bij de totstandkoming van de omgevingsvisie en worden vastgelegd in een participatieverslag dat als bijlage bij de omgevingsvisie wordt gevoegd. Op die manier is voor gemeenteraad en college navolgbaar wat de participatie heeft opgeleverd en kunnen de uitkomsten daarvan worden betrokken in de besluitvorming over de omgevingsvisie.

Doel participatie

De gemeente Heerlen streeft ernaar om in 2024 een breed gedragen omgevingsvisie vast te stellen. Deze visie moet tot stand komen in samenspraak met de Heerlense samenleving. De samenleving moet zich bovendien herkennen in de opgestelde omgevingsvisie. Deze ambities vragen om goede participatie en communicatie. Hiervoor passen we gerichte participatie toe. Dat betekent dat we, samen met de gemeenteraad en het college, aan de voorkant gerichte keuzes maken over welke inbreng we van de samenleving nodig hebben en hoe we die gaan ophalen. In deze notitie maken we die keuzes.

Uitwerking participatietraject

Dit participatieplan is opgedeeld in vier onderdelen. Het gaat allereerst in op de **vraagstelling**: welke vragen staan centraal in het participatietraject? Waar willen we dat inwoners van Heerlen hun visie op geven? Vanuit een heldere vraagstelling doen we een **omgevingsanalyse**: wat is de huidige stand van zaken? Hoe ervaren inwoners van Heerlen de stad waarin ze wonen op dit moment? Waar zijn ze trots en minder trots op? Kortgezegd: wat is het heersende sentiment over de stad? Vervolgens gaan we in **dialog** met verschillende doelgroepen over gewenste toekomstbeelden voor hun stad. Wat voor wensen en ideeën hebben zij voor Heerlen? Wat is hun visie op het Heerlen van de toekomst en hoe ziet dat eruit? De **opbrengst** van de participatie communiceren wij helder via fysieke en online activiteiten en is input voor de omgevingsvisie van Heerlen.

1. Vraagstelling – Wat willen we weten?

Om tot een gedragen omgevingsvisie te komen, staan twee vragen centraal. De eerste vraag gaat over het Heerlen van nu en de tweede vraag gaat over het Heerlen van de toekomst. Hoewel de omgevingsvisie over het Heerlen van de toekomst gaat, is het belangrijk allereerst te peilen hoe de stad op dit moment ervaren wordt door inwoners. Wanneer je gaat brainstormen over de toekomst, is het belangrijk om aansluiting te vinden bij de leefwereld van mensen die in Heerlen wonen en/of werken. Om te voorkomen dat mensen abstracte of sciencefictionachtige toekomstbeelden scheppen, is het van belang eerst een connectie te maken met hun huidige leefwereld. Hoe ervaren zij de stad op dit moment? Vanuit die ervaring kun je het over de toekomst hebben. Op deze manier schets je realistische toekomstbeelden die input zijn voor de omgevingsvisie van Heerlen.

Vanuit deze gedachte komen wij op de volgende twee vraagstellingen:

- Wat is Heerlen nu volgens inwoners en professionals werkzaam in de stad?
- Wat moet Heerlen worden volgens inwoners en professionals werkzaam in de stad?

Op deze manier gaan we met dit project van de *'as is state'*, oftewel de situatie zoals die nu is, naar de *'to be state'*, oftewel de gewenste situatie zoals die in de toekomst is. We zijn immers op zoek naar wensen en ideeën voor het Heerlen van de toekomst op weg naar 2050.

2. Omgevingsanalyse - Wat is Heerlen nu? – eerste kwartaal 2023

In de omgevingsanalyse staat de huidige ervaring van inwoners van Heerlen centraal. Hoe ervaren zij de stad waar ze wonen en/of werken? Waar zijn ze trots op en waarop niet? Wat is Heerlen nou eigenlijk voor een stad? Wat is Heerlen nu?

Om dit te achterhalen stellen wij een kwalitatieve en kwantitatieve aanpak voor. Het kwalitatieve deel wordt ingezet om het sentiment te peilen en het kwantitatieve gedeelte om te achterhalen welke onderwerpen leven onder de inwoners en professionals van Heerlen en welke onderwerpen zij graag terugzien in de omgevingsvisie.

Kwalitatieve aanpak: sentiment peilen over de stad Heerlen

We gaan met een camerajournalist (camjo) de wijk in en stellen mensen op straat in verschillende wijken van Heerlen een aantal prikkelende vragen om te achterhalen hoe zij de stad op dit moment beleven. Vervolgens worden de videobeelden gemonteerd tot een aansprekende video die het startdocument vormt van het participatietraject.

Resultaat: een video waarin inwoners van Heerlen hun mening over de stad geven.

Kwantitatieve aanpak: inventarisatie van onderwerpen voor omgevingsvisie

Door middel van een enquête die we verspreiden via het inwonerspanel en professionele stakeholders wordt getoetst welke kernkwaliteiten mensen belangrijk vinden en op welke onderwerpen ze verandering zouden willen zien.

Resultaat: de uitkomsten van de enquête zijn input voor de omgevingsvisie en input voor de volgende participatiefase. De gekozen onderwerpen worden namelijk als uitgangspunt genomen voor de dialoog over wat Heerlen moet worden.

3. Dialoog – Wat moet Heerlen worden? – tweede kwartaal 2023

We gaan de dialoog aan over wensen en ideeën over wat Heerlen moet worden in de toekomst met drie verschillende groepen mensen: professionele stakeholders, buurtorganisaties en inwoners. De uitkomsten van de dialogen informeren elkaar en vullen elkaar aan, zodat ervoor gezorgd wordt dat er geen informatie verloren gaat. De professionele stakeholders en de buurtorganisaties nodigen we uit voor een gestructureerde brainstormsessie. Via wijkgesprekken en interventies in verschillende wijken zorgen we ervoor dat we gebiedsgericht ideeën ophalen van inwoners over de toekomst die zij voor Heerlen zien.

Hieronder zijn de drie sporen van dialoog uitgebreid toegelicht. Eerst gaan we de dialoog aan met professionele stakeholders, daarna met buurtorganisaties en vervolgens met inwoners van Heerlen. We hebben voor deze volgorde gekozen, omdat professionele stakeholders en buurtorganisaties advies kunnen geven over hoe de inwoners, inclusief de moeilijke te bereiken inwoners, het beste betrokken kunnen worden bij het participatietraject.

- **Spoor 1: In gesprek met professionele stakeholders**
We nodigen professionele stakeholders uit voor een actieve brainstormsessie op een inspirerende plek in Heerlen. De professionele stakeholders zijn actief en werkzaam in verschillende sectoren zoals o.a. de economische sector, zorg en welzijn, evenementen, natuurvoorzieningen etc. en richten zich met hun werkzaamheden op de stad Heerlen. Belangrijk is dat we voor deze sessie een diverse en gemeentebrede stakeholdergroep uitnodigen met deelnemers werkzaam in uiteenlopende sectoren in verschillende wijken van de stad. Daarnaast is het belangrijk om niet alleen de professionele stakeholders uit te nodigen die hun weg goed vinden binnen instanties en de gemeente, maar ook juist de stakeholders uit te nodigen die minder zijn geïnstitutionaliseerd. De bestaande uitgebreide stakeholderanalyse met stakeholders actief in Heerlen kan een goede basis zijn voor het versturen van uitnodigingen voor de sessie.

In de sessie gaan we:

- Een terugkoppeling geven over de resultaten van de enquête. De resultaten laten zien welke onderwerpen en thema's leven in Heerlen en als belangrijk worden ervaren door mensen die in Heerlen wonen en/of werken.
- Deze thema's en onderwerpen zijn het startpunt van de actieve en gestructureerde brainstormsessie waarin we gezamenlijk in co-creatie toekomstbeelden gaan bedenken voor een toekomstig Heerlen. De deelnemers worden in gemengde groepjes ingedeeld zodat er een beroep kan worden gedaan op verschillende expertises bij het vormgeven van deze toekomstbeelden voor de stad Heerlen.

Resultaat: ideeën en wensen van professionele stakeholders over de toekomst van Heerlen. Wat is er in hun visie belangrijk voor de omgevingsvisie en hoe ziet dat eruit?

- **Spoor 2: In gesprek met buurtorganisaties** tijdens een buurtenconferentie
In Heerlen heeft iedere buurt een eigen buurtorganisatie. We nodigen van elke buurtorganisatie een aantal vrijwilligers/actieve bewoners uit voor een buurtenconferentie waarbij we gezamenlijk brainstormen over de vraag wat Heerlen moet worden in de toekomst en hoe we inwoners van Heerlen het beste kunnen bereiken voor vervolgsessies in de verschillende wijken.

In de sessie gaan we:

- Een terugkoppeling geven over de resultaten van de enquête. Net als in de bijeenkomst met de professionele stakeholders laten we zien welke onderwerpen leven in Heerlen en als belangrijk worden ervaren door mensen die wonen en/of werken in de stad.
- Ook met de buurtorganisaties gaan we een actieve en gestructureerde brainstorm doen over de vraag wat Heerlen moet worden in de toekomst. De opzet van de brainstorm is in grote lijnen gelijk aan de sessie met de professionals.
- Daarnaast gaan we met de buurtorganisaties in gesprek over hoe we de stad kunnen betrekken bij vervolgsessies over de toekomst van Heerlen. We vragen de buurtorganisaties ideeën te bedenken en advies te geven over hoe we met dit participatieproject ook de moeilijk te bereiken inwoners van de stad kunnen betrekken.

Resultaat: ideeën en wensen van vrijwilligers en actieve bewoners verbonden aan een buurtorganisatie over de toekomst van Heerlen. Wat is er in hun visie belangrijk voor de omgevingsvisie en hoe ziet dat eruit? Plus advies en ideeën over hoe bewoners van de verschillende wijken te betrekken en bereiken voor wijkgesprekken en interventies.

- **Spoor 3: In gesprek met inwoners van Heerlen**
De gemeente Heerlen streeft ernaar een breed gedragen omgevingsvisie vast te stellen in samenspraak met de Heerlense samenleving. Daarom nodigen we tijdens verschillende activiteiten inwoners van Heerlen uit om te brainstormen over de toekomst van de stad. In verschillende wijken willen we gebiedsgerichte input ophalen voor de omgevingsvisie. Dat doen we door wijkgesprekken te organiseren, de wijk in te gaan tijdens een omgevingsvisietour, interventies te doen voor moeilijk te bereiken groepen (denk aan basisschoolkinderen of arbeidsmigranten) en online activiteiten op te zetten. Op deze manier krijgen alle inwoners van Heerlen de kans om hun visie te delen en betrokken te zijn bij het participatietraject.

De verschillende activiteiten waarbij we met inwoners van Heerlen in gesprek gaan, zijn:

- Wijkgesprekken: We nodigen inwoners uit om tijdens wijkgesprekken te brainstormen over de toekomst van Heerlen. Wat voor toekomstvisie hebben inwoners voor hun wijk? Wat is volgens inwoners de behoefte van de wijk als het gaat om de omgeving en inrichting? De wijkgesprekken zijn actieve en gestructureerde brainstormsessies met de buurtorganisaties als uitnodigende partij. Zij kennen de inwoners van hun wijk immers het best en kunnen hun buurtgenoten persoonlijk aanspreken en uitnodigen.
- Omgevingsvisietour: Niet elke inwoner zal zich geroepen voelen om mee te doen met een wijkgesprek. Daarom gaan we naar bewoners toe tijdens een omgevingsvisietour. In de publieke ruimte knopen we gesprekken aan met inwoners over de toekomst van Heerlen, waarbij we ook studenten inzetten. We zorgen ervoor dat we goed zichtbaar zijn in de buurt en kondigen onze komst van tevoren aan. Per wijk en in overleg met de buurtorganisaties beslissen we wat een goede vorm is om dit te doen. Een vorm kan zijn om de Hoi Heerlen Bus te gebruiken, of eventueel een andere interventie zoals een 'ijscokar', bakfiets of rijdend kunstwerk. De camerajournalist (camjo) gaat ook mee tijdens de omgevingstour om uitspraken van mensen over de toekomst van Heerlen vast te leggen. De opnamen resulteren in een video over wat voor stad Heerlen kan zijn volgens inwoners.
- Online ideeënbus: Voor de mensen die liever online input geven voor de omgevingsvisie openen we een online ideeënbus waarin ze ideeën en wensen voor het Heerlen van de toekomst kunnen indienen.

Resultaat: ideeën en wensen van inwoners van Heerlen per wijk en gemeentebreed.

4. Opbrengst – Wat levert dit participatieproject op? – vierde kwartaal 2023

De dialogen die gevoerd zijn met professionele stakeholders, buurtorganisaties en inwoners van Heerlen leveren een berg aan ideeën en wensen op die we gestructureerd documenteren, analyseren en vervolgens omzetten tot een overzichtelijk participatieverslag. Wanneer je mensen vraagt mee te doen aan een participatietraject is het wenselijk om de resultaten ook met hen te delen. Op deze manier kunnen zij zien dat de input die ze hebben

gegevens ook daadwerkelijk op de goede plek terecht is gekomen.

De input zullen wij verwerken en delen met participanten en andere inwoners van Heerlen op de volgende manier:

- De uitkomsten van het participatietraject worden opgenomen in een participatieverslag dat als input dient voor de omgevingsvisie Heerlen.
- Er komt een webpagina die uitgebreid informeert over de uitkomsten van het participatietraject. Zowel over de stappen die zijn gezet, de mensen die zijn gesproken (aantallen, wijken etc.) als de resultaten.
- We geven mensen die hebben meegedacht een terugkoppeling per mail waarin we ze informeren over de uitkomsten van het participatietraject en verwijzen naar de website met uitgebreide informatie.
- De uitkomsten van het participatietraject koppelen wij daarnaast terug door middel van een terugkombijeenkomst (fysiek en/of online) voor inwoners van Heerlen, buurtorganisaties, professionele stakeholders en andere geïnteresseerden.

Resultaat: het proces en de opbrengsten van het participatietraject worden transparant met inwoners van Heerlen gedeeld.